

Verhoudinge van die adolessent wat groepdruk ervaar

Garfield Bester en Jac Fourie

besteg@unisa.co.za

Relationships of the adolescent who experiences group pressure. The aim of the investigation was to determine how group pressure is related to the relationships of the adolescent. The relationships of adolescents are mainly those with parents, friends and with themselves (self-concept). An empirical investigation was carried out involving 462 learners from Grades 8 to 12. A questionnaire was developed measuring parent-child relationship, relationship with friends, self-concept and group pressure. The results of the investigation showed significant negative correlations between all the social relationships and group pressure. From the regression analysis it could be concluded that self-concept was the most important variable accounting for 35% of the variance of group pressure. Group pressure seems to decrease from Grade 8 to Grade 12, but self-concept does not show an increase during this period.

Inleiding en probleemstelling

Dit gebeur dikwels dat 'n adolessent in groepverband gedrag openbaar wat nie ooreenstem met sy optrede in 'n een-tot-een situasie met ander nie. Sommige adolessente besef dat hulle gedrag in 'n groep vreemd aan hulleself is, maar kan dit nogtans nie verhelp nie. Sulke adolessente verkeer in alle waarskynlikheid onder groepdruk.

Groepdruk kan beskou word as oorreding deur die groep om sekere gedrag te openbaar of na te volg. Indien die persoon op 'n bepaalde wyse optree word hy "beloon" deur aanvaar te word. Sy gewildheid en status in die portuurgroep neem sodoende toe. Indien hy nie optree soos wat daar van hom verwag word nie, word hy "gestraf" deur geïsoleer te word (Shaffer, 1996:682-683). Groepdruk is nie noodwendig negatief nie. Die waardes wat die groep navolg, speel in die opsig 'n belangrike rol. In 'n groep waar akademiese prestasie of deelname aan sport die ongeskrewe kriterium is en waar die lede byvoorbeeld nie rook nie, sal groepdruk meer positief verloop as in die geval waar delinkwente gedrag en dwelm misbruik kenmerkend van die lede is.

Alle tydperke in die mens se lewensiklus is belangrik, maar sommiges is belangriker as ander omdat dit 'n meer dramatiese effek op die houdings en gedrag van die individu het (Hurlock, 1992:223). Adolessensie is so 'n tydperk aangesien veranderinge wat tydens adolessensie intree nie alleen die individu se huidige gedrag beïnvloed nie, maar ook implikasies inhou vir sy gedrag as volwassene. Naas fisiologiese en psigologiese veranderinge vind daar ook sosiale veranderinge by die adolessent plaas. Gedurende adolessensie vind daar onder andere 'n geleidelike losmakingsproses van ouers en ouerlike gesag plaas (Rice & Mulkeen, 1995:339), 'n toenemende behoefte aan vriendskapsverhoudinge ontstaan (Fuligni & Eccles, 1993:628) en heteroseksuele verhoudings neem 'n ernstiger vorm aan (Jarvinen & Nicholls, 1996:437).

Verandering bring dikwels onsekerheid mee en daarom kan aanvaar word dat sosiale veranderinge ook onsekerheid by die adolessent op dié terrein sal veroorsaak. In sy onsekere omstandighede verkies die adolessent dikwels om nie hulp van ouers te ontvang nie omdat dit sy selfstandigheidsgevoel sal knou. Gevolglik wend hy hom eerder tot die lede van sy portuurgroep. Die portuurgroep word sy ondersteuningsstelsel en om te verseker dat die stelsel in

plek is, is aanvaarding deur die portuurgroep vir die adolessent uiters belangrik (Balk, 1995: 282). Meeus en Dekovi (1995:931-944) het bevind dat die verhouding met die portuurgroep 'n belangriker rol in die sosiale identiteitsvorming van adolessente in neem as hulle verhouding met hulle ouers. Hieruit kan die afleiding gemaak word dat ouers moeilik 'n sosiale leemte sal kan vul wat ontstaan as die adolessent deur die portuurgroep verwerp word. Adolessente se sosiale ontwikkeling is afhanklik van portuurgroepaanvaarding en in sekere opsigte is aanvaarding so belangrik dat die adolessent eerder sal toegee aan die eise van die portuurgroep as om geïsoleer te word. Soos vroeër genoem, is dit in wese wat met portuurgroepdruk bedoel word.

Die verhoudinge waarbinne die adolessent hom bevind is hoofsaaklik dié met sy ouers, maats en sy verhouding met homself (wat op sy selfkonsep dui). Indien die adolessent se verhouding met sy ouers swak is, is hy meer op die portuurgroep aangewese vir sosiale ondersteuning en bestaan daar 'n groter moontlikheid van portuurgroepdruk. Volgens Feldman en Wentzel (1990:445) is ouer-kindverhouding 'n beduidende voorspeller van die sosiale impak wat die portuurgroep op 'n kind uitoefen. Hulle beweer dat waar daar gebrekkige gesinsbande bestaan, adolessente (maar veral seuns) in 'n groter mate op ondersteuning van die portuurgroep sal staatmaak en selfs die risiko loop om te identifiseer met negatiewe gedrag in die portuurgroep. Hieruit kan die afleiding gemaak word dat indien die verhouding met die ouers goed is, dit groepdruk kan uitskakel. Chen (1998:293-319) het gevind dat 'n beter verstandhouding tussen ouer en kind en onderlinge begrip vir mekaar, die risiko vir groepdruk verminder het. Sim (2000:49-64) het die verband tussen agting vir ouers en groepdruk ondersoek. Agting vir ouers is beskou as 'n aanduiding van hoe goed die adolessent met sy ouers oor die weg kom, in watter mate hulle mekaar respekteer en in watter mate die adolessent doen wat sy ouers graag wil hê hy moet doen. Uit die bevindinge het dit geblyk dat hoë agting vir ouers die moontlikheid van groepdruk by die adolessent verlaag het.

Uit die empiriese gegewens hierbo vermeld, wil dit voorkom dat indien die verhouding met ouers goed is, dit groepdruk kan uitskakel. 'n Soortgelyke afleiding kan ook ten opsigte van adolessente se verhouding met hulleself gemaak word. Adolessente wat oor 'n sterk selfkonsep beskik, het moontlik genoeg selfvertroue om aanvaarding deur die groep op hulle eie te bewerkstellig. Diegene wat eger oor 'n gebrekkige selfkonsep beskik, is van die groep afhanklik om aanvaar te word en dit kan tot groepdruk aanleiding gee (Dacey & Kenny, 1994:250). Harter, Stocker en Robinson (1996:285-308) tref 'n onderskeid in hulle navorsing tussen adolessente wie se selfkonsepvorming op portuurgroep aanvaarding gebaseer is en adolessente wie se selfkonsep onafhanklik van die portuurgroep gevorm word. Uit hulle navorsingsbevindinge blyk dit dat die selfkonsep en gedrag van die twee groepe verskil. Die groep wie se selfkonsepvorming op portuurgroep aanvaarding gebaseer is, het oor 'n laer selfkonsep beskik en groter fluktuasies in die selfkonsep is by dié groep opgemerk. Verder was lede in die groep meer by portuurgroep aktiwiteite betrokke wat met tye 'n negatiewe invloed op hulle skoolwerk gehad het. Dit blyk dat die adolessente wie se selfkonsepvorming op portuurgroep aanvaarding gebaseer is, meer portuurgroepdruk ervaar as die adolessente wie se selfkonsepvorming onafhanklik van die portuurgroep geskied. Zimmerman, Copeland, Shope en Dielman (1997: 117-141) toon soortgelyke resultate aan. Die navorsers het 1160 leerders in 'n longitudinale ondersoek betrek wat oor vier jaar gestrek het (vanaf graad 7 tot 10). Hulle het bevind dat leerders met 'n stabiele hoë selfkonsep of dié wie se selfkonsep gedurende genoemde periode verbeter het, minder groepdruk ervaar het as leerders met 'n stabiele lae selfkonsep of dié wie se selfkonsep gedurende genoemde periode verswak het.

In die literatuur oor groepdruk en sosiale verhoudinge bestaan daar 'n aantal leemtes. Meeste van die ondersoek fokus slegs op 'n enkele verhouding en ondersoek nie die verhoudings op 'n globale, geïntegreerde wyse nie. Die vraag ontstaan byvoorbeeld of die verhouding met die self 'n belangriker rol ten opsigte van groepdruk vervul in vergelyking met die verhouding wat die adolessent met sy ouers of maats het. Kan portuurgroepdruk voorkom word as die verhouding met ouers swak is maar die adolessent oor 'n goeie selfkonsep beskik, of is die verhouding met die ouers deurslaggewend?

Daar moet in gedagte gehou word dat 'n sterk verhouding met maats in sekere gevalle positief kan wees, veral as die maats konstruktiewe waardes nastreef. Dit kan ook gebeur dat die adolessent ondersteuning van die portuurgroep verkry in gevalle waar ouers te kort skiet. Hierdie ondersteuning kan die adolessent se selfkonsep versterk wat weereens die onderlinge verband tussen die verskillende verhoudings beklemtoon.

'n Verdere leemte in die literatuur raak die aard van ouer-kindverhoudings. Behalwe vir die ondersoek van Chen (1998:293-319) wat spesifiek op wedyersydse begrip tussen ouer en kind gefokus het, word daar oor die algemeen na ouer-kindverhouding in die breë verwys. Onderskeid word nie getref tussen 'n verhouding wat emosioneel te kort skiet of een wat ten opsigte van gesag problematies is nie. Die toepassing van Landman se verhoudingsstruktuur (Landman, Roos & Liebenberg, 1982:104) waarin 'n ken-, gesag- en vertrouensverhouding geïdentifiseer word, kan in die opsig groter duidelikheid teweeg bring.

Dit wil voorkom asof groepdruk afneem namate die leerder op sekondêre skoolvlak vorder (Shaffer, 1996:684; Sprinthall & Collins, 1995:310-311). Dit is egter nie duidelik uit die literatuur of die adolessent se verhoudinge met hierdie afname verband hou nie. Versterk die ouer-kindverhouding of die selfkonsep van die adolessent of is dit die verhouding met die maats wat verswak?

Die leemte aan empiriese ondersoek oor groepdruk binne die Suid-Afrikaanse konteks kan toegeskryf word aan geskikte meetinstrumente wat ontbreek. Geen gestandaardiseerde vraelys wat in Suid-Afrika ontwikkel is, kon opgespoor word nie. Daar bestaan wel vraelyste wat in die buiteland ontwikkel is, maar die vraelyste toon sekere tekortkominge. Pearl, Bryan en Herzog (1990:43-55) het byvoorbeeld 'n vraelys saamgestel vir adolessente in hulle navorsing oor die invloed wat groepdruk op delinkwente gedrag tydens adolessensie het. Dié vraelys het scenario's geskets waarop die proefpersone moes reageer. Veranderlikes soos kognitiewe vermoëns en morele beginsels wat groepdruk kan beïnvloed, is in aanmerking geneem. Dié vraelys bepaal egter slegs hoe maklik adolessente oorreed kan word om betrokke te raak by delinkwente gedrag en identifiseer nie groepdruk oor die algemeen nie. Helmreich en Stapp (1974:3) se "Texas Social Behavior Inventory" is 'n vraelys wat die individu se selfkonsep met betrekking tot sy vlak van sosiale vermoëns toets. In hierdie geval word daar slegs op die sosiale sy van die individu gefokus en nie soseer op groepdruk nie.

Genoemde meetinstrumente is in die VSA ontwikkel en is nie noodwendig versoenbaar met Suid-Afrikaanse omstandighede nie. Dit sou onwetenskaplik wees om instrumente wat in die buiteland ontwikkel is, sonder meer in die Suid-Afrikaanse konteks toe te pas. Die PHSF vraelys (Persoonlike, Huislike, Sosiale en Formele verhoudingsvraelys) is 'n plaaslike vraelys en is vir moontlike gebruik bestudeer. Hierdie vraelys bestaan uit komponente wat die persoonlike, huislike, sosiale en formele verhoudings van leerders meet. Dié betrokke vraelys beskik egter nie oor 'n komponent wat groepdruk meet nie.

Daar bestaan gevolglik 'n behoefte aan 'n meetinstrument waarmee adolessente wat moont-

lik groepdruk kan ervaar, geïdentifiseer kan word. Die behoefte bestaan ook om groepdruktellings te verkry wat met ander veranderlikes in verband gebring kan word. In die lig hiervan was die doel van die navorsing waarom hier gerapporteer word om:

- 'n betroubare meetinstrument te ontwikkel om groepdruk te meet
- die vernaamste verhoudings van die adolessent wat met groepdruk verband hou, te identifiseer, en
- die ontwikkeling van groepdruk gedurende die sekondêre skooljare te analiseer.

Ten einde bogenoemde doelstellings te bereik, is die volgende empiriese ondersoek uitgevoer.

Metode van die empiriese ondersoek

Steekproef

'n Sekondêre skool aan die Wesrand in Gauteng is by die ondersoek betrek. Die skool verteenwoordig leerders uit 'n gemiddelde sosio-ekonomiese agtergrond. Een van die doelstellings van die ondersoek was om vas te stel of groepdruk 'n ontwikkelingstendens tussen graad 8 en 12 toon. Om hierdie rede is besluit om leerders uit elke graad in die steekproef op te neem. Hierdie leerders is op ewekansige wyse gekies. Die getal leerders in elke graad asook die geslag van die leerders verskyn in Tabel 1.

Tabel 1 Getal en geslag van die proefpersone

Graad	Seuns	Dogters	Totaal
8	75	66	141
9	41	50	91
10	35	43	78
11	61	53	114
12	22	16	38
Totaal	234	228	462

In totaal is 462 leerders betrek wat as 'n relatief groot steekproef beskou kan word. Die gemiddelde ouderdom van die proefpersone was 14.90 jaar met 'n standaardafwyking van 1.41.

Meetinstrument

'n Vraelys is ontwikkel wat uit verskillende afdelings bestaan ten einde elk van die genoemde veranderlikes te meet, naamlik ouer-kindverhouding, selfkonsep, verhouding met maats en groepdruk.

Ouer-kindverhouding

Dié afdeling bestaan uit drie kategorieë wat leerders se gesags-, ken- en vertrouensverhouding met hul ouers meet. Landman, Roos en Liebenberg (1982:104) se beskouing met betrekking tot dié genoemde verhoudings (pedagogiese verhoudingstrukture) is bestudeer ten einde items vir elke kategorie te ontwikkel en inhoudsgeldigheid te verseker. Vir elk van die kategorieë is 15 items ontwikkel (in totaal dus 45 items).

- Gesagsverhouding

Items wat op hierdie kategorie betrekking het, poog om onder andere vas te stel in watter mate die adolessent sy ouers se gesag as onbillik ervaar en hoe ouers reëls hanteer. Voorbeelde van items wat die gesagsverhouding tussen die adolessent en sy ouers meet is:

- *My ouers is dikwels onbillik*
- *My ouers verduidelik die redes vir reëls wat hulle neerlê*

- Kenverhouding

In die kategorie is dit belangrik om vas te stel in watter mate die adolessent se ouers in hom belangstel en of die adolessent van mening is dat sy ouers hom verstaan. Voorbeelde van items wat die kenverhouding tussen die adolessent en sy ouers meet is:

- *Ek dink nie my ouers verstaan my werklik nie*
- *My ouers hou daarvan om ingelig te word oor wat by die skool aangaan*

- Vertrouensverhouding

Items wat vir hierdie kategorie ontwikkel is, poog om vas te stel of daar wedersydse vertroue tussen die adolessent en sy ouers bestaan. Voorbeelde van items is:

- *Ek kan oor vertroulike dinge met my ouers gesels*
- *My ouers is agterdochtig oor my doen en late*

Selfkonsep

Om items vir die afdeling te bekom en inhoudsgeldigheid te verseker is die Coopersmith Self-Esteem Inventories, Tennessee Self-Concept Scale, Piers-Harris Children's Self Concept Scale en die Culture-Free Self-Esteem Inventories Scale geraadpleeg. Daar is spesifiek gepoog om vas te stel in watter mate die adolessent onseker oor homself is en of hy vir homself aanvaarbaar is. In totaal is 20 items ontwikkel. Tipiese voorbeelde van items is:

- *Ek twyfel soms oor wie en wat ek is*
- *Ek voel dikwels dat ek niks goeds kan doen nie*

Verhouding met maats

Items vir hierdie afdeling van die vraelys is opgestel met die doel om vas te stel in watter mate die adolessent se omgang met sy maats gemaklik is en hoe groot die adolessent se vriendekring is. Jarvinen en Nicholls (1996:437) is van mening dat gewilde adolessente oor interpersoonlike intelligensie (sosiale intelligensie) beskik. Dit dui op sosiale bevoegdheid om met mense in sosiale situasies te kan omgaan. 'n Gewilde adolessent beskik gewoonlik ook oor 'n verskeidenheid ander kenmerke (aantreklikheid, reputasie, intelligensie en so meer) wat sy omgang met ander mense en maats vergemaklik, sy sosiale betrokkenheid verhoog en van hom 'n gewilde lid van die groep maak. In totaal is 20 items ontwikkel. Voorbeelde van items is:

- *Dit is vir my moeilik om vriende te maak*
- *Dit is vir my aangenamer om dinge alleen te doen as in 'n groep*

Groepdruk

Daar is met die items wat in hierdie afdeling van die vraelys opgeneem is, gepoog om vas te stel in watter mate die adolessent afhanklik van groeepaanvaarding is en tot watter mate die adolessent binne die portuurgroep standpunt kan inneem. Wanneer aanvaarding en status by

die portuurgroep deur die adolescent verabsoluteer word, kan dit daartoe lei dat daar nie meer verantwoordelike keuses ten opsigte van vriende se versoeke gemaak word nie (Wenar, 1990:61). In totaal is 25 items ontwikkel. Voorbeelde van items is:

- *Ek is bang my vriende sal my nie aanvaar nie*
- *Ek besef dikwels dat dit wat ek saam met my vriende doen verkeerd is, maar ek het nie die moed om "nee" te sê nie*

By die beantwoording van die items in elk van die afdelings moes die proefpersoon 'n waarde tussen 1 en 6 toeken. Die skaal wat gebruik was, is as volg:

Dit is presies soos ek dit ervaar 1 2 3 4 5 6 Dit is glad nie soos ek dit ervaar nie

Sekere items is omgekeerd gestel maar dit is tydens die verwerking van die gegewens herstel sodat 'n hoë totale telling op 'n goeie verhouding en 'n lae totale telling op 'n swak verhouding dui.

'n Itemontleding is op elk van die afdelings uitgevoer deur die item-totaal korrelasie vir elke afdeling te bereken. Indien die item-totaal korrelasie laag of negatief was, is die item weggelaat. Op grond van hierdie kriteria is twee items wat gesagsverhouding meet, een wat verhouding met maats meet en drie items wat groepdruk meet, weggelaat. Die aantal items en betroubaarheidskoeffisiënt (Alpha) vir elke afdeling word in Tabel 2 verskaf.

Tabel 2 Aantal items en betroubaarheidskoeffisiënt (Alpha) vir elke afdeling van die vraelys

Afdeling	Aantal items	Betroubaarheids- koeffisiënt (Alpha)
Gesagsverhouding	13	0.75
Kenverhouding	15	0.88
Vertrouensverhouding	15	0.91
Totale ouer-kindverhouding	43	0.95
Selfkonsep	20	0.86
Verhouding met maats	19	0.78
Groepdruk	22	0.86

Prosedure

Die aanvanklike vraelys is met 'n aantal kundiges bespreek om die inhoudsgeldigheid daarvan te beoordeel. Dit het daartoe gelei dat die bewoording van verskeie items verander is in 'n poging om te verseker dat die proefpersone die gedagte onderliggend aan die items korrek sal interpreteer.

Die vraelys is deur die proefpersone wat vir die steekproef geïdentifiseer is, tydens klasperiodes voltooi. Dit het meegebring dat die vraelys nie gelyktydig deur al die proefpersone voltooi is nie. Die moontlikheid bestaan dus dat proefpersone van een klas wat reeds die vraelys afgehandel het, dit met proefpersone van 'n ander klas kon bespreek het. Aangesien die vraelys nie 'n prestasietoets is nie, sal proefpersone se onderlinge bespreking van 'n item nie noodwendig 'n veranderde telling teweegbring nie.

Tydens die voltooiing van die vraelys is die instruksies hardop aan die proefpersone voorgelees. Daar is aan die proefpersone die geleentheid gegee om vroe of laat te vra oor enige onduidelikhede wat vooraf of tydens die voltooiing van die vraelys kon ontstaan. Proefpersone is versoek om hul antwoorde op die vraelys aan te bring. Dié ingesamelde inligting is daarna vir rekenaargebruik gekodeer.

Resultate van die ondersoek

As nulhipotese is gestel dat die groepdruk wat die adolessent ervaar nie verband hou met ouer-kindverhouding, selfkonsep of verhouding met maats nie. Ten einde die nulhipotese te toets is Pearson-produktmomentkorrelasies tussen groepdruk en die onderskeie verhoudinge bereken. Hierdie gegewens verskyn in Tabel 3.

Tabel 3 Korrelasiekoëffisiënte tussen groepdruk en die geïdentifiseerde verhoudinge

Afdeling	Groepdruk
Gesagsverhouding	-0.28
Kenverhouding	-0.31
Vertrouensverhouding	-0.26
Totale ouer-kindverhouding	-0.30
Selfkonsep	-0.60
Verhouding met maats	-0.50

N = 462

Vir al die korrelasiekoëffisiënte is $p < 0.01$

Uit die gegewens blyk dit dat die nulhipotese vir elk van die verhoudings op die 0.01 peil van beduidendheid verwerp kan word. Daar bestaan 'n beduidende negatiewe korrelasie tussen groepdruk en ouer-kindverhouding. Dit geld vir ouer-kindverhouding in die geheel asook vir die onderskeie kategorieë naamlik die gesagsverhouding, kenverhouding en vertrouensverhouding. Hoër groepdruk gaan met swakker ouer-kindverhouding gepaard. Dieselfde geld ook vir groepdruk en verhouding met maats waar 'n korrelasie van -0.5 ($p < 0.01$) aangetoon is. Die sterkste verband is egter dié tussen groepdruk en die adolessent se verhouding met homself (selfkonsep) naamlik -0.60 ($p < 0.01$).

Ten einde vas te stel hoe die onderskeie verhoudings gesamentlik met groepdruk verband hou en watter as die vernaamste beskou kan word, is 'n stapsgewyse regressie-analise uitgevoer. Groepdruk is as afhanklike veranderlike gebruik terwyl gesagsverhouding, kenverhouding, vertrouensverhouding, selfkonsep en verhouding met maats as onafhanklike veranderlikes ingevoer was. Die resultate van die regressie-analise verskyn in Tabel 4.

Die eerste veranderlike wat in die regressie-analise opgeneem is, is selfkonsep. Selfkonsep verklaar die grootste proporsie van die variansie in groepdruk naamlik 35%. R^2 is beduidend met $F(1.460) = 255.77$; $p < 0.01$.

Die volgende veranderlike wat in die regressie-analise opgeneem is, was die verhouding met maats. Saam met selfkonsep verklaar die verhouding met maats 37% van die variansie in groepdruk. Die verhouding met maats verklaar met ander woorde 2% meer van die variansie

in groepdruk wat nie alreeds deur selfkonsep verklaar word nie. Die R^2 van 0.37 is beduidend met $F(2.459) = 140.09$; $p < 0.01$.

Die insluiting van gesagsverhouding veroorsaak 'n verandering in R^2 vanaf 0.37 na 0.38, wat impliseer dat 38% van die variansie in groepdruk verklaar kan word deur selfkonsep, verhouding met maats en gesagsverhouding gesamentlik. Die R^2 van 0.38 is beduidend met $F(3.458) = 93.56$; $p < 0.01$.

Die insluiting van vertrouensverhouding as veranderlike veroorsaak 'n verandering in R^2 vanaf 0.38 na 0.385. Dit impliseer dat 38.5% van die variansie in groepdruk gesamentlik verklaar kan word deur selfkonsep, verhouding met maats, gesagsverhouding en vertrouensverhouding. Die R^2 van 0.385 is beduidend met $F(4.457) = 71.56$; $p < 0.01$.

Die kenverhouding is nie in die regressie-analise opgeneem nie aangesien dit nie beduidend meer van die variansie in groepdruk verklaar wat nie alreeds deur die ander faktore verklaar is nie.

Uit die regressie kan afgelei word dat selfkonsep die vernaamste veranderlike is wat met groepdruk verband hou en op sigself ongeveer 35% van die variansie in groepdruk verklaar.

Dit was ook die doel van die ondersoek om die ontwikkeling van groepdruk gedurende die sekondêre skooljare te analiseer. As nulhipotese is gestel dat daar geen beduidende verskil tussen die gemiddelde groepdruk van adolessente in die verskillende grade bestaan nie.

Tabel 4 Proporsie van die variansie in groepdruk wat deur die onderskeie verhoudings verklaar word

Stap	Veranderlike	R^2	F	df	p
1	Selfkonsep	0.35	255.77	1.460	$p < 0.01$
2	Verhouding met maats	0.37	140.09	2.459	$p < 0.01$
3	Gesagsverhouding	0.38	93.56	3.458	$p < 0.01$
4	Vertrouensverhouding	0.385	71.56	4.457	$p < 0.01$

Om die nulhipotese te toets is die gemiddelde groepdruk van adolessente in graad 8 tot 12 bereken. Die F -toets is gebruik om te bepaal of die gemiddeldes beduidend verskil. Die gemiddeldes en die standaardafwyking verskyn in Tabel 5. (Die minimum groepdruktelling wat 'n persoon kan behaal is 22 en die maksimum is 132).

Tabel 5 Gemiddelde groepdruk van adolessente in verskillende grade

Graad	n	$\bar{x}$	s
8	141	68.33	14.89
9	91	62.65	16.46
10	78	60.24	18.86
11	114	56.51	15.48
12	38	50.05	12.66

$F(4.457) = 14.43$; $p < 0.01$

In die lig van die gegewens in Tabel 5 kan die nulhipotese op die 0.01-peil van beduidendheid verwerp word. Dit impliseer dat daar 'n beduidende verskil in die gemiddelde groepdruk van adollesente in die verskillende grade bestaan. Om te bepaal tussen watter grade daar beduidende verskille is, is *t*-toetse uitgevoer. Dié gegewens verskyn in Tabel 6. (Om die verskil tussen die gemiddeldes te bepaal, is die gemiddeld van die graad wat tweede in die tabel genoem word van eersgenoemde graad afgetrek).

Tabel 6 Beduidende groepdruk-verskille tussen die grade

Grade	Verskil tussen gemiddeldes	<i>t</i> - waarde	<i>p</i>
8 – 9	5.678	< 2.82	>0.05
8 – 10	8.083	> 2.82	<0.05*
8 – 11	11.817	> 2.82	<0.05*
8 – 12	18.274	> 2.82	<0.05*
9 – 10	2.405	< 2.82	>0.05
9 – 11	6.140	< 2.82	>0.05
9 – 12	12.596	> 2.82	<0.05*
10 – 11	3.735	< 2.82	>0.05
10 – 12	10.191	> 2.82	<0.05*
11 – 12	6.456	< 2.82	>0.05

* dui op beduidende verskil (0.05-peil)

Volgens Tabel 6 blyk dit dat graad 8-leerders se gemiddelde groepdruk nie beduidend van dié van die graad 9-leerders verskil nie. Die graad 8-leerders se gemiddelde groepdruk van 68.33 verskil egter beduidend van grade 10 (60.24), 11 (56.51) en 12 (50.05). In elke geval is die gemiddelde groepdruk vir graad 8 hoër. Dit impliseer dat graad 8-leerders meer groepdruk ervaar en dat groepdruk afneem van graad 10 tot 12 waar adollesente die minste groepdruk ervaar. Bevestiging vir die voorafgaande afleiding word ook verkry in die lig van die beduidende verskille tussen die gemiddelde groepdruk van grade 9 en 12 asook dié tussen grade 10 en 12. In beide gevalle is die gemiddelde groepdruk van graad 12 laer.

Aangesien groepdruk vanaf graad 8 na graad 12 konsekwent afneem en selfkonsep as die vernaamste verhouding geïdentifiseer is wat met groepdruk verband hou, ontstaan die vraag of selfkonsep vanaf graad 8 na graad 12 konsekwent toeneem. Om die moontlikheid te analiseer is die nulhipotese gestel dat die gemiddelde selfkonsep van adollesente in die verskillende grade nie beduidend verskil nie.

Om die nulhipotese te toets is die gemiddelde selfkonsep van adollesente in graad 8 tot 12 bereken. Die *F*-toets is gebruik om te bepaal of die gemiddeldes beduidend verskil. Die gemiddeldes en die standaardafwyking verskyn in Tabel 7. (Die minimum selfkonseptelling wat 'n persoon kan behaal is 20 en die maksimum is 120).

In die lig van die gegewens in Tabel 7 kan die nulhipotese op die 0.05-peil van beduidendheid verwerp word. Dit impliseer dat daar 'n beduidende verskil in die gemiddelde selfkonsep van adollesente in die verskillende grade bestaan. Om te bepaal tussen watter grade daar beduidende verskille is, is *t*-toetse uitgevoer. Dié gegewens verskyn in Tabel 8. (Om die verskil tussen die gemiddeldes te bepaal, is die gemiddeld van die graad wat tweede in die tabel

genoem word van eersgenoemde graad afgetrek wat tot gevolg het dat sekere verskille negatief is).

Tabel 7 Gemiddelde selfkonsepstelling van adolessente in verskillende grade

Graad	n	$\bar{x}$	s
8	141	87.87	15.14
9	91	93.17	14.33
10	78	89.69	20.49
11	114	93.80	16.13
12	38	92.92	16.73

$$F(4.457) = 2.77; p < 0.05$$

Volgens Tabel 8 blyk dit dat graad 8-leerders se gemiddelde selfkonsep (87.87) beduidend laer is as dié van die graad 11-leerders (93.80). Geen ander beduidende verskille kon aangetoon word nie, ook nie tussen graad 8 en graad 12 leerders nie alhoewel laasgenoemde twee grade ten opsigte van groepdruk die meeste verskil (sien Tabel 6). Alhoewel daar 'n sterk verband tussen groepdruk en selfkonsep bestaan, kan daar nie beweer word dat groepdruk vanaf graad 8 na graad 12 afneem, aangesien selfkonsep oor die tydperk toeneem nie. Selfkonsep toon nie 'n konsekwente toename tussen grade 8 en 12 nie.

Tabel 8 Beduidende selfkonsep verskille tussen die grade

Grade	Verskil tussen gemiddeldes	t - waarde	p
8 – 9	5.678	< 2.82	>0.05
8 – 10	8.083	< 2.82	>0.05
8 – 11	11.817	> 2.82	<0.05*
8 – 12	18.274	< 2.82	>0.05
9 – 10	2.405	< 2.82	>0.05
9 – 11	6.140	< 2.82	>0.05
9 – 12	12.596	< 2.82	>0.05
10 – 11	3.735	< 2.82	>0.05
10 – 12	10.191	< 2.82	>0.05
11 – 12	6.456	< 2.82	>0.05

* dui op beduidende verskil (0.05-peil)

Bespreking van die resultate

'n Beduidende negatiewe korrelasie tussen groepdruk en ouer-kindverhouding is aangetoon, wat 'n aanduiding is dat hoë groepdruk met swakker ouer-kindverhouding gepaard gaan. Die resultate sluit onder andere aan by dié van Chen (1998:293-319) en Sim (2000:49-64) waama vroeër verwys is. Laasgenoemde navorsers het gevind dat 'n beter verstandhouding tussen ouer en kind asook onderlinge begrip en agting vir mekaar, die risiko van groepdruk verminder. 'n

Goeie verhouding tussen ouer en kind kan egter nie groepdruk totaal en al uitskakel nie. Meeus en Dekovi (1995:931-944) het bevind dat die verhouding met die portuurgroep 'n belangriker rol in die sosiale identiteitsvorming van adolessente speel as wat die geval met hulle verhouding met hulle ouers is. Portuurgroepaanvaarding is vir die adolessent uiters belangrik en in sekere opsigte is aanvaarding so belangrik dat die adolessent eerder sal toegee aan die eise van die portuurgroep as om geïsoleer te word.

Verhouding met maats korreleer negatief met groepdruk wat aandui dat swak verhouding met maats gepaard gaan met hoë groepdruk. Daar moet in gedagte gehou word dat groepdruk en verhouding met maats in hierdie ondersoek gelyktydig gemeet is. Hieruit kan die gevolgtrekking gemaak word dat die adolessente wat onder groepdruk verkeer, se verhouding met hulle maats nie noodwendig verbeter het nie. Die opvatting kan by adolessente bestaan dat hulle verhouding met maats sal verbeter indien daar aan hulle eise toegegee word. Die resultate van hierdie ondersoek dui egter op die teendeel.

Uit die resultate van die regressie-analise blyk dit dat die verhouding wat die adolessent met homself het (selfkonsep), die belangrikste verhouding is wat met groepdruk verband hou. Die negatiewe korrelasie tussen die twee konstrakte (Tabel 3) dui aan dat 'n lae selfkonsep met hoë groepdruk gepaard gaan. In die opsig verleen die resultate ondersteuning aan die bevindinge van Zimmerman, Copeland, Shope en Dielman (1997:117-141) wat gevind het dat leerders met 'n stabiele hoë selfkonsep of dié wie se selfkonsep gedurende 'n bepaalde periode verbeter het, minder groepdruk ervaar. Adolessente wat oor 'n sterk selfkonsep beskik, het moontlik genoeg selfvertroue om in 'n groep standpunt in te neem en die moontlikheid van verwerping hou nie vir hulle so 'n bedreiging in nie. Diegene wat egter oor 'n gebrekkige selfkonsep beskik, vrees verwerping en gee daarom meer geredelik aan groepdruk toe.

Die navorsingsgegewens dui daarop dat groepdruk 'n afname toon tussen grade 8 en 12. Die bevinding sluit aan by Muuss (1996:270) se teoretiese model waarvolgens adolessente in graad 8 in die poëties-konvensionele stadium verkeer, wat impliseer dat hulle staatmaak op die opinie van ander (onder andere die portuurgroep). Graad 12-adolessente bevind hulle oorwegend in die geïndividualiseerde stadium. Kenmerkend van hierdie stadium is die feit dat die individu sy eie oortuigings, waardes, houdings en lewenstyl handhaaf en ook verantwoordelikheid daarvoor aanvaar. Gevolglik is die ouer adolessent minder beïnvloedbaar deur die groep.

Die afname in groepdruk tussen grade 8 en 12 verleen ondersteuning aan die navorsingsgegewens van Wearne (1990:46) met betrekking tot vrese vir die onbekende wat by adolessente voorkom. Die verandering van die primêre na die sekondêre skool met die gepaardgaande verwydering van die bekende kring klasmaats en die blootstelling aan 'n nuwe omgewing met 'n groot getal onbekende adolessente, oefen druk op die adolessent in graad 8 uit om nuwe groepverhoudinge te stig. Ten einde te verseker dat die nuwe verhoudinge suksesvol sal verloop, vind oormatige konformering plaas wat groepdruk tot gevolg kan hê. Vrese vir die vreemde neem af wanneer die graad 8-adolessent besef dat dit ongegrond was — veral wanneer hy homself makliker begin handhaaf.

Die belangrikheid van konstruktiewe oriëntering (in stede van blote "ontgroening") vir graad 8-leerders word deur die resultate van die ondersoek beklemtoon. Dit is belangrik dat graad 8-leerders vroeg in die jaar voorligting sal ontvang oor houdings, waardes en norme, sosiale verhoudinge, selfkonsepontwikkeling en groepdruk. Dit word verder aanbeveel dat sodanige voorligting die afneem van psigometriese toetse sal insluit om leerders wat groepdruk moeilik hanteer, vroegtydig te identifiseer.

Ten slotte moet daarop gelet word dat die afname in groepdruk tussen graad 8 en graad 12 nie noodwendig met 'n toename in selfkonsep gepaard gaan nie, alhoewel selfkonsep as die vernaamste verhouding wat met groepdruk verband hou, geïdentifiseer is. Die verhoudings wat in hierdie ondersoek betrek is (verhouding met die self, verhouding met maats en ouer-kindverhouding) verklaar ongeveer 38% van die variansie in groepdruk wat impliseer dat 62% deur ander veranderlikes verklaar word. Van hierdie "ander veranderlikes" kan moontlik vir die afname in groepdruk vanaf graad 8 na graad 12 verantwoordelik wees. Hierdie veranderlikes kan in toekomstige navorsing geïdentifiseer word ten einde groepdruk as fenomeen beter te begryp.

Summary

The relationships of adolescents are mainly those with parents, friends and themselves (self-concept). If adolescents experience a bad relationship with parents, they depend more on the peer group for social support and consequently the possibility for peer group pressure increases. A similar situation applies to adolescents' relationships with themselves. An adolescent with a strong self-concept may have enough confidence to accomplish group acceptance on his/her own, but one with a low self-concept who relies more on the group for acceptance, may be prone to group pressure.

From the literature on group pressure and social relationships there are a number of shortcomings. Most of the research focuses on one relationship and does not investigate the relationships in a global, integrated way. The question arises, for example, whether the relationship with the self plays a more important role with regard to group pressure compared to the relationship with parents or friends.

Another shortcoming in the literature refers to the nature of parent-child relationships. For example, no distinction is made between a relationship which lacks authority and one in which trust may be problematic.

It seems that group pressure declines as the learner progresses from Grade 8 to Grade 12, but it is not clear how the social relationships mentioned are responsible for the decrease in group pressure.

The availability of a suitable measuring instrument to measure group pressure is a serious shortcoming.

To address these shortcomings an empirical investigation was carried out involving 462 learners from Grades 8 to 12. The average age was 14.9 with a standard deviation of 1.41. A questionnaire was developed measuring parent child relationship (authority, trust and knowing), relationship with friends and group pressure. The reliability coefficients of the different sections ranged from 0.78 to 0.95, indicating high reliability.

The results of the investigation showed significant negative correlations between all the relationships and group pressure. The better the measured relationships seem to be, the lower the group pressure. From the regression analysis it can be concluded that self-concept is the most important variable accounting for 35% of the variance of group pressure. Group pressure seems to decrease from Grade 6 to Grade 12. However self-concept does not necessarily increase during this period.

Verwysings

Balk DE 1995. *Adolescent development. Early life through late adolescence*. California: Brooks/Cole.
Chen Z 1998. Relating aspects of adolescent emotional autonomy to academic achievement and

- deviant behaviour. *Journal of Adolescence Research*, 13:293-319.
- Dacey J & Kenny M 1994. *Adolescent Development*. Madison, UK: Braun & Benchmark.
- Feldman J & Wentzel K 1990. Relationship between parenting styles, self-restraint and peer relations in early adolescence. *Journal of Early Adolescence*, 10:439-454.
- Fulgini AJ & Eccles JS 1993. Perceived parent-child relationships and early adolescents' orientation toward peers. *Development Psychology*, 29:622-632.
- Harter S, Stocker C & Robinson NS 1996. The perceived directionality of the link between approval and self-worth: the liabilities of a looking glass self-orientation among young adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 26:285-308.
- Helmreich R & Stapp J 1974. Short forms of Texas social behaviour inventory: an objective measure of self-esteem. *Bulletin of Psychometric Society*, 4:1-5.
- Hurlock EB 1992. *Developmental psychology. A life-span approach*. New Delhi: McGraw-Hill.
- Jarvinen DW & Nicholls JG 1996. Adolescents' social goals, beliefs about the causes of social success and satisfaction in peer relations. *Developmental Psychology*, 32:435-441.
- Landman WA, Roos SG & Liebenberg BA 1982. *Opvoedkunde vir beginners*. Stellenbosch: Universiteits-uitgewers.
- Meeus W & Dekovi M 1995. Identity development, parental and peer support in adolescence: results of a national survey. *Adolescence*, 30:931-944.
- Muuss RE 1996. *Theories of adolescence*. 6th edn. New York: McGraw-Hill.
- Pearl R, Bryan T & Herzog A 1990. Resisting or acquiescing to peer pressure to engage in misconduct: adolescent's expectations of probable consequences. *Journal of Youth and Adolescence*, 19:43-55.
- Rice KG & Mulkeen P 1995. Relationships with parent and peers: a longitudinal study of adolescent intimacy. *Journal of Adolescent Research*, 10:338-340.
- Shaffer DR 1996. *Developmental Psychology, Childhood and Adolescence*. Pacific Grove: Brooks/Cole.
- Sim TN 2000. Adolescent psychological competence: the importance and role for parents. *Journal of Research on Adolescence*, 10:49-64.
- Sprinthall NA & Collins WA 1995. *Adolescent psychology: a developmental view*. 3rd edn. New York: McGraw-Hill.
- Wearne D 1990. Early identification and treatment of relationship fears in adolescence. *Guidance and Counselling*, 5:43-55.
- Wenar C 1990. *Developmental psychopathology from infancy through adolescence*. New York: McGraw-Hill.
- Zimmerman MA, Copeland LA, Shope JT & Dielman TE 1997. A longitudinal study of self-esteem: implications for adolescent development. *Journal of Youth and Adolescence*, 26:117-141.

Outeurs

Garfield Bester is professor aan die Universiteit van Suid-Afrika. As opvoedkundige sielkundige val die klem van sy navorsing op die gedrag van die adolessent in 'n sosiale konteks.

Jac Fourie is op nagraadse vlak verbonde aan die Universiteit van Suid-Afrika. Sy navorsing fokus op groeepdruk by adolessente.